

LIETUVOS RESPUBLIKOS 2010 M. VISUOTINIO ŽEMĖS ŪKIO SURAŠYMO KOMISIJOS POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2010-10-07 Nr. DP-81
Vilnius

Posėdis įvyko: 2010-09-29
Posėdžio pirmininkė – Aniceta Šapolienė.
Posėdžio sekretorė – Aušra Jablonskienė.

Dalyvavo: A. Šapolienė, A. Jablonskienė, E. Pranckevičius, A. Savilionis, G. Staliūnienė.
Nedalyvavo: M. Kuklierius, V. Lapėnienė, G. Vaičionis, E. Olisevičius, E. Bičius,
J. Milieškaitė, J. Kraujelis

DARBOTVARKĖ:

1. Preliminarūs žemės ūkio surašymo rezultatai.
2. Kiti klausimai.

5-ąjį komisijos posėdį pradėjo Statistikos departamento Žemės ūkio ir aplinkosaugos statistikos skyriaus vedėja A. Šapolienė, pasveikinusi susirinkusius komisijos narius. Komisijos posėdyje dalyvavo mažiau nei pusė komisijos narių, tačiau buvo nuspręsta išklausti pateikiamos informacijos apie surašymo eigą ir aptarti svarbius klausimus.

A. Šapolienė pažymėjo, kad surašymas įvyko sėkmingai ir jau rugpjūčio 31 dieną baigėsi aktyvi respondentų apklausa. A. Šapolienė paaiškino, kad visus apklausos duomenis jau turi Statistikos departamento duomenų bazėje, nes surašymo duomenys buvo perduodami elektroniniu būdu.

Toliau A. Jablonskienė apžvelgė surašymo eigą ir pirmuosius rezultatus. Ji priminė, jog surašymas prasidėjo 2010 m. gegužės 3 d. Darbai buvo sutelkti savivaldybėse ir seniūnijose, kuriose priimamos paraiškos paramai tiesioginėmis išmokomis bei paramai už deklaruotus plotus gauti. Surašymo metu dirbo:

1. Vyriausieji specialistai (surašymo darbams) – surašymo koordinatoriai savivaldybėse. Jie buvo atsakingi už surašymą priskirtoje savivaldybėje. Iš viso dirbo 64 darbuotojai (buvo skirti 57 etatai).
2. Vyresnieji specialistai (surašinėtojai) – darbuotojai, kurie pasėlių deklaravimo metu savivaldybėse ir seniūnijose įrengtose darbo vietose (iš viso 479 kompiuterizuotose darbo vietose) 2010 m. gegužės–birželio mėn. apklausė atvykusius deklaruoti pasėlių ūkininkaujančius asmenis ir užpildė surašymo lapus, o 2010 m. liepos–rugpjūčio mėnesiais popierinių surašymo lapų duomenis vedė į kompiuterius ir perdavė į Statistikos departamentą.
3. Specialistai (surašinėtojai) – darbuotojai, kurie lankė ūkius ir pildė popierinius surašymo lapus. Iš viso Lietuvoje dirbo apie 750 specialistų (surašinėtojų).

Ūkių apklausa vyko 4 mėnesius. Surašymo duomenis nuo 2010 m. gegužės 3 iki 2010 m. birželio 30 d. ūkininkų ir šeimos ūkiai galėjo pateikti internetu. Statistikos departamento interneto svetainės www.stat.gov.lt skyrelyje Surašymai → Žemės ūkio surašymai → 2010 m. žemės ūkio surašymas buvo skelbiama nuoroda į Visuotinio žemės ūkio surašymo duomenų elektroninio surinkimo sistemą. Šia galimybe pasinaudojo 330 ūkininkaujančių asmenų. Tačiau A. Jablonskienė pažymėjo, kad surašymui skirtos lėšos buvo taupomos. Elektroninė sistema, skirta respondentams patiems užpildyti ir perduoti surašymo lapą iš namų, nebuvo kurta atskirai nuo viso surašymo proceso. Ja naudojosi surašinėtojai seniūnijose, perduodami surinktus duomenis į Statistikos departamento duomenų bazę.

Žemės ūkio bendrovės ir įmonės duomenis nuo 2010 m. gegužės 3 iki 2010 m. rugpjūčio 31 d. galėjo internetu per Statistikos departamento statistinių ataskaitų elektroninio surinkimo sistemą interneto svetainėje e-formos.stat.gov.lt. Tačiau A. Jablonskienės teigimu, dauguma žemės ūkio bendrovių ir įmonių savo duomenis siuntė Statistikos departamentui arba teritorinėms statistikos valdyboms el. paštu arba pildė popierinę surašymo lapo formą.

A. Jablonskienės teigimu, pasirinktas surašymo būdas skyrėsi nuo įprastų tyrimų atlikimo būdų tuo, kad ūkininkus, kurie deklaravo pasėlius savivaldybėse ir seniūnijose, tuo pačiu metu apklausė ir žemės ūkio surašymo darbuotojai. Apklaustų seniūnijose ūkininkaujančių asmenų neberekėjo trukdyti namuose. Pasėlių deklaravimo metu surašymo darbuotojai apklausė apie 80 proc. deklaravusių asmenų. Tam turėjo įtakos surašymo organizavimo ypatumai – pasėlių deklaravimas prasidėjo balandžio 12 d., o surašymas – gegužės 3 d. Tačiau nepavyko išvengti ir atsisakymų, ūkininkai pažadėdavo užsukti į seniūniją dar kartą, bet to nepadarydavo, pažadėdavo užpildyti elektroninę surašymo lapo formą, bet taip pat to nepadarydavo.

Atlikti surašymo populiarinimo darbai. Specializuotose laikraščiuose, kai kuriuose respublikiniuose laikraščiuose ir visuose rajonuose bent viename rajoniniame laikraštyje (labiausiai skaitomame) jau parengta po 2–3 informacinius straipsnius. Reportažai apie surašymą parodyti televizijų informacinėse laidose, dalyvauta radijo laidose. Balandžio 30, birželio 1 ir rugpjūčio 20 d. paskelbti pranešimai spaudai, informuojantys apie surašymą. Aktualiausia informacija periodiškai (kas 2 savaites) visą surašymo laikotarpį buvo pateikiama Statistikos departamento interneto svetainėje.

Prieš surašymą, balandžio mėn., visiems respondentams, esantiems didelių ūkių sąraše, buvo išsiųstas informacinis laiškas apie surašymą, jo tikslus, būdus, kuriais galima pateikti duomenis. Smulkiems ūkiams laiškas nebuvo siųstas dėl lėšų stygiaus. Raštu taip pat buvo informuotos ir visos žemės ūkio bendrovės ir įmonės. Laiško nauda neabejotina, kadangi laikraščius skaito ir televiziją žiūri ne kiekvienas, o šis laiškas – tiesioginis kiekvieno respondento informavimas. Iš didelių ūkių (tų, kuriems buvo siųstas laiškas) viso surašymo metu negauta skambučių su klausimu, ar tikrai vyksta surašymas, o iš smulkių ūkių tokių klausimų gauta labai daug. Laiško siuntimo nauda buvo pastebėta jau atliekant 2005 ir 2007 m. žemės ūkio struktūros tyrimus, kuomet visi tyrimo respondentai taip pat buvo informuojami laišku. Tai padėjo sumažinti nerastų, atsisakiusių teikti informaciją ūkių, skaičių ir būtinybę surašymą intensyviau reklamuoti per žiniasklaidą.

Nuo 2010 m. gegužės 3 iki rugpjūčio 31 d. Statistikos departamente veikė nemokama telefono linija, kuria buvo konsultuojami respondentai jiems rūpimais surašymo klausimais. Taip pat surašymo metu buvo teikiama informacija el. paštu.

A. Jablonskienė informavo, jog ūkių apklausa buvo baigta 2010 m. rugpjūčio 31 d. Pastaroji diena buvo paskutinė vyresniųjų specialistų (surašinėtojų) ir specialistų (surašinėtojų) darbo diena. Surašymo darbo vietos seniūnijose taip pat panaikintos – surinkti nešiojamieji kompiuteriai, nutraukta interneto teikimo paslauga. Savivaldybėse dirbantys vyriausieji specialistai (surašymo darbams), dirbo iki rugsėjo 30 d. Jie dar dirbo su gautais duomenimis, atliko duomenų kontrolę.

A. Jablonskienė pateikė lenteles, kuriose buvo pateiktas apklaustų ūkių skaičius. Ji pažymėjo, kad įvyko pasikeitimų ūkiuose – dalis ūkių susmulkėjo, dalis sustambėjo, dalis pranešė, kad nebevykdo žemės ūkio veiklos, atsirado ir naujų ūkių. Taip pat ji pastebėjo, kad dalies ūkių nepavyko rasti. Didesnė dalis nerastų ūkių – smulkūs. Kaip vieną iš priežasčių A. Jablonskienė paminėjo, kad smulkių ūkių sąrašai nebuvo tikslinami, o ūkiai nebuvo tiriami nuo 2003 m. A. Jablonskienės teigimu, naujai į atranką buvo įtraukta apie 3000 ūkių. Tai daugiausia ūkiai, atsiradę dėl žemės pasidalijimo, susigrąžinus ar įsigijus žemę.

Pasak A. Jablonskienės, Statistikos departamente ir toliau bus dirbama su gautais duomenimis, bus atliekama duomenų kontrolė, surinkti statistiniai duomenys bus lyginami su administracinių šaltinių duomenimis. Jei bus netikslumų, gali tekti vėl kreiptis į ūkius. Vėliau Statistikos departamento darbuotojai parengs perduoti statistinius duomenis Europos Sąjungos

statistikos tarnybai ir paskelbs surašymo rezultatus. Išankstiniai surašymo rezultatai bus paskelbti Statistikos departamento interneto svetainėje 2011 m. vasario mėn., o galutiniai – specialiai surašymui skirtame leidinyje 2012 m.

Pasak A. Jablonskienės, atliekant surašymą, nuo darbų plano nebuvo atsilikta, buvo mėginta apklausti visus vykdančius veiklą ūkininkus. Anot jos, kelia nerimą tie ūkininkai, kurie atsisakė teikti informaciją ir yra deklaravę gana didelius pasėlių plotus. Anot A. Jablonskienės, dėl atsisakymų teikti informaciją nebuvo surašyta apie 19,5 tūkst. ha žemės ūkio naudmenų. Kita problema – nerasti ūkiai, 2010 m. deklaravę savo pasėlius. Jos teigimu, dėl pastarųjų nesurašyta apie 16 tūkst. ha žemės ūkio naudmenų. A. Jablonskienė iškėlė klausimą, kaip galima būtų įtikinti ūkius pateikti informaciją ir pažymėjo, kad rajonų surašymo koordinatorių pastangomis dalį tokių ūkių pavyksta įtikinti. A. Jablonskienė prašė Žemės ūkio ministerijos, Ūkininkų sąjungos, Žemės ūkio bendrovių asociacijos pagalbos ir patarimo šiuo klausimu. Ji informavo, kad iš administracinių šaltinių visos informacijos paimti nepavyktų, kadangi ten išsamios informacijos, reikalingos surašymui, nėra.

G. Staliūnienės manymu, tarp atsisakiusių teikti duomenis yra daug miesto gyventojų, kurie sudeklaruoja pasėlius, gauna išmokas, o jų žemėje pagal žodinį susitarimą žemės ūkio veiklą vykdo kitas ūkininkas. Tokie asmenys net nežino, kas yra sėjama, auginama, kokiais metodais, todėl jie tiesiog negali pateikti informacijos. A. Savilionis abejojo, kad visi atvejai tokie. Anot jo, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas ūkininkams, turintiems didelius plotus. G. Staliūnienė teigė, kad Žemės ūkio ministerija turėtų rasti būdą sudrausminti nenorinčius teikti informacijos surašymui. A. Šapolienė pasiūlė E. Pranckevičiui svarstyti galimybę drausti dalyvauti tokiems ūkiams ES projektuose. A. Jablonskienės teigimu, svarbu išspręsti šią problemą, kadangi priešingu atveju lieka nesurašytas nemažas žemės ūkio naudmenų plotas. G. Staliūnienė svarstė, ar yra galimybė ūkininkams, kurie atsisako teikti duomenis, bet gauna tiesiogines išmokas atidėti jų mokėjimą tol, kol šie ūkiai pateiks surašymui reikalingus duomenis. A. Jablonskienė abejojo, ar yra tokioms drausminimo priemonėms teisinis pagrindas. E. Pranckevičius paaiškino, kad šiuo metu tiksliai negali atsakyti, ar yra teisinis pagrindas imtis tokių priemonių. Anot jo, reikia juristų konsultacijos, kad nebūtų pažeistos ūkininkų teisės. Jis pasiūlė ieškoti alternatyvių drausminimo būdų. A. Savilionis pasiūlė dar vieną sprendimo būdą – pavišinti tų žmonių pavardes, kurie atsisako teikti informaciją. Tačiau G. Staliūnienės teigimu, toks būdas būtų mažiau efektyvus nei išmokų atidėjimas. A. Šapolienė sutiko, kad išmokų mokėjimo atidėjimas labai padėtų sudrausminti nenorinčius į surašymo klausimus atsakyti asmenis, kadangi pastarieji už gautas išmokas perka žaliavas, reikalingas žemės ūkio veiklai vykdyti. A. Jablonskienė abejojo, ar respondentų pavardžių pavišimo būdas yra teisėtas, kadangi Statistikos departamentas kiekvienam respondentui garantuoja jo duomenų konfidencialumą. A. Šapolienė pasiūlė nusiųsti laišką su priminimu, kad Statistikos departamentas negavo deklaravusių žmonių duomenų, nurodant tame laiške, kad bus imtasi priemonių, tačiau tiksliai nenurodant kokių. Anot jos, teisiškai respondentus galime bausti tik pagal Statistikos įstatymą. Anot A. Savilionio, šiame įstatyme numatytos bausmės yra gana griežtos, todėl, jo manymu, tai galėtų paveikti respondentus. E. Pranckevičius pasitikslino, ar atsisakymas teikti duomenis įvyko žodžiu ar tie žmonės tiesiog nebuvo rasti. A. Jablonskienė teigė, kad atsisakymai teikti informaciją buvo žodiniai. Nerasti ūkininkai – tai atskira respondentų grupė. G. Staliūnienei yra nesuprantami atsisakymų motyvai, o nerastųjų, anot jos, dauguma yra išvykę į užsienį. E. Pranckevičiaus teigimu, atsisakymas teikti duomenis yra didelė problema dėl to, kad prarasti, bet deklaracijose esantys duomenys sudaro tam tikrą paklaidą. Jis žadėjo informuoti apie esamą situaciją Žemės ūkio ministerijos specialistus ir svarstyti galimas drausminimo priemones. A. Šapolienė patikino, kad Žemės ūkio ministerijos pagalba šiuo atveju būtina, kadangi tų duomenų prarasti negalima ir iš administracinių šaltinių jų paimti taip pat negalima, kadangi administraciniuose šaltiniuose nėra informacijos apie kiaules, paukščius, gamybos metodus, darbuotojus. A. Jablonskienė teigė, kad negalima pilnai naudotis ir deklaracijų duomenų bazės duomenimis, kadangi nesutampa deklaracijų pasėlių išskirstymai su surašymo pasėlių išskirstymu.

Anot jos, galima imti duomenis iš administracinių šaltinių tik tuo atveju, kai deklaracija paprasta, pavyzdžiui, deklaruoti tik pievų ir ganyklų plotai. Tačiau A. Jablonskienė išskėlė klausimą, ar galima taip elgtis. G. Staliūnienė pasiūlė pagalbą apklausiant problemiškus ūkius. Ji prašė atsiųsti sąrašus tokių respondentų ir bendrovių, tuomet, veikdama per asociaciją, mėgintų paaiškinti ūkiams, kad būtina susirašyti. A. Jablonskienė žadėjo pateikti šiuos sąrašus el. paštu ateinančią savaitę. G. Staliūnienės nuomone, bendrovėms galėjo būti per daug sudėtinga užpildyti surašymo lapą. Tačiau A. Jablonskienė patikino, kad surašyme dalyvaujantys darbuotojai visada padėdavo ir konsultuodavo respondentus, kai buvo prašomi. A. Šapolienė abejojo, kad kilo sunkumų dėl klausimyno, kadangi dauguma bendrovių be didesnių sunkumų užpildo derlingumo ir gyvulininkystės tyrimų klausimynus. E. Pranckevičius patikslino, ar bus galimybė suvesti patikslintus surašymo lapus į duomenų bazę. A. Šapolienė patikino, kad patikslinti duomenys bus taisomi ir į duomenų bazę suvedami tiek, kiek reikės, kadangi, anot jos, pagrindinis tikslas gauti kokybišką ir tikslią informaciją. A. Savilionis pasiūlė laidoje „Labas rytas“ paaiškinti apie drausminančias priemones, kurios bus taikomos ūkiams, deklaruojantiems pasėlius ir nenorintiems teikti informacijos. E. Pranckevičiaus nuomone, gali būti taikomos kelios priemonės, viena iš jų galėtų būti informacinė, tai yra laišakai, paaiškinimai per spaudą ir televiziją. G. Staliūnienė siūlė apsvarstyti galimybę į pagalbą pasitelkti seniūnijos darbuotojus, kad jie galėtų ūkininkams padėti užpildyti surašymo lapą. A. Šapolienė sutiko, kad seniūnijos darbuotojai galėtų būti naudingi ir teigė, kad jie bus prašomi padėti ūkininkams.

Baigdama komisijos posėdį, A. Šapolienė padėkojo susirinkusiems komisijos nariams. Ji priminė, kad gruodžio mėnesį Statistikos departamentas parengs pranešimą spaudai, kuriame bus pateikti kai kurie pirminiai surašymo rezultatai. Anot jos, kitą posėdį reikėtų organizuoti tuomet, kai turėsime daugiau surašymo rezultatų.

NUTARTA:

1. Kreiptis į Lietuvos Ūkininkų Sąjungos ir Žemės ūkio bendrovių asociacijos atstovus dėl tarpininkavimo gaunant duomenis iš ūkių, deklaruojančių pasėlius, bet atsisakiusių teikti informaciją surašymui.

2. Parengti medžiagą apie atsisakiusių teikti informaciją ūkių skaičių pagal savivaldybes ir pateikti ją ŽŪM atstovui komisijoje E. Pranckevičiui.

3. Kitą komisijos posėdį organizuoti gruodžio mėn.

Komisijos pirmininkė

Aniceta Šapolienė

Komisijos sekretorė

Aušra Jablonskienė